

УДК 141.319.8:004.8
DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2025/13-5/14>

Максим ЛЯШКО, асп.
ORCID ID: 0009-0007-0367-8457
e-mail: makslias2@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ФІЛОСОФІЯ АВТОРСТВА В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ВІД "СМЕРТІ АВТОРА" ДО ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ

Вступ. Розглянуто проблему авторства в контексті розвитку сучасних філософських концепцій і викликів, пов'язаних з феноменом штучного інтелекту. Зіставлено класичні уявлення про автора, закладені ще в античній традиції (Платон, Арістотель), із модерними концепціями (Р. Барт, М. Фуко), які поставили під сумнів ідею індивідуального творця. Актуальність теми зумовлена радикальними змінами у сфері культурного виробництва, де генеративні системи ШІ створюють тексти, зображення й ідеї, що змушує переосмислити саме поняття творчості, оригінальності та інтертекстуальності. Метою дослідження є аналіз трансформації філософії авторства від міфологічного ідеалу натхнення до цифрової інтертекстуальності та визначення її онтологічного змісту в епоху ШІ.

Методи. Використано історико-філософський, герменевтичний та порівняльний методи. Історико-філософський аналіз дозволяє реконструювати еволюцію поняття авторства в різні епохи. Герменевтичний підхід застосовано для інтерпретації текстів Платона, Р. Барта, М. Фуко та сучасних закордонних і вітчизняних філософів, а порівняльний метод ужито для зіставлення класичних і постструктуралістських концепцій із феноменом цифрової творчості.

Результати. Продемонстровано, що за часів античності у Платона автор виступає посередником між божественним і людським, а в модерну добу – автономним творцем. У ХХ столітті (Р. Барт, М. Фуко) автор стає функцією дискурсу, саме тому згідно з постструктуралізмом, текст живе поза автором і сенс формується в акті читання. У ХХІ столітті ця ідея знаходить нове підтвердження в технологічній сфері, а саме в алгоритмах ШІ, які створюють контент на основі наявних даних, тим самим утілюючи ідею інтертекстуальності на практиці. Аргументовано, що концепція "смерті автора" набуває нового значення, нового виміру "мережевого авторства", яке змінює уявлення про створення смислів, де автором стає вже колектив, а процес творчості розподілено між людиною та технологією.

Висновки. Обґрунтовано, що у філософському сенсі авторство постає як історична форма духовної активності, і це аж ніяк не є незмінною властивістю самого індивіда. Вона еволюціонує разом із розвитком технології та мистецтва. Сьогодні, у добу поширення та активного розвитку систем штучного інтелекту поняття "автор" значно розширюється та вбирає у себе як натхнення, так і алгоритмічну реплікацію кодів культури. Доведено, що звернення до методологічних основ філософії авторства дозволяє глибше осмислити не лише межі творчості, але й нову онтологію тексту, в якій людський і машинний досвіди взаємодіють у створенні смислу.

Ключові слова: історія філософії, штучний інтелект, авторство, творчість, текст, "смерть автора", інтертекстуальність.

Вступ

Проблема авторства є однією з філософських тем, вона постійно відновлює власну актуальність у нових культурних вимірах. Людина почала творити майже одразу, як з'явилася, і, вочевидь, ця риса притаманна нашому виду. Упродовж історії європейської думки ідея авторства зазнавала численних трансформацій – від образу натхненого деміурга в античності до раціонального суб'єкта в Новий час, і до постструктуралістського "зникнення автора" у ХХ столітті. Сьогодні, в епоху активного освоєння штучного інтелекту, поняття авторства знову опиняється у центрі філософського осмислення, бо, якщо колись автор вважався гарантом істини та джерелом сенсу, то сучасні технології поступово створюють умови, коли тексти, зображення, будь-який контент народжуються без безпосередньої участі людини. Ці продукти створюються завдяки алгоритмічній системі, яка комбінує і переосмислює культурні коди. Зрештою, ця ситуація породжує не лише етичні і правові питання, але й філософські. Щодо правового поля, то тут логічно постають питання про права та оригінальність твору, про відповідальність автора, а щодо етичних проблем, то дослідників турбують питання етичності застосування творів, на яких навчається ШІ. Філософські питання представлені переважно такими проблемами: що означає творити в епоху, коли "автор" може бути не особою, а програмою; чи може машина бути "співтворцем" у культурному

процесі; як у цьому новому контексті змінюється саме розуміння тексту, мови, смислу тощо.

Метою статті є розгляд методологічної основи філософії авторства та аналіз філософської еволюції поняття авторства від метафізичного виміру до концепції інтертекстуальності. Дати оцінку тому, як у добу штучного інтелекту змінюється статус творця, його ставлення до мови та тексту. Завданням дослідження є не лише реконструкція класичних і модерних підходів до проблеми авторства, але й виявлення їхнього потенціалу для інтерпретації нової цифрової реальності, у якій "письмо без автора" перестає бути метафорою і стає технічною можливістю.

Методи

Методологічна основа статті являє собою комплекс методів та принципів, серед яких варто назвати історико-філософський, герменевтичний та феноменологічний підходи. Наприклад, історико-філософський аналіз дає змогу простежити еволюцію поняття авторства від античних уявлень до сучасних інтерпретацій текстуальної автономії. І такий підхід дозволяє виявити взаємовпливи та послідовності, розриви та містки між різними філософськими традиціями. Щодо герменевтичного методу, то його застосовано для осмислення текстів філософів, таких як Р. Барт, М. Фуко, А. Камю, а також античних джерел, передусім тексти Платона й Арістотеля у контексті питань про авторство та роль мови. Своєю чергою, феноменологічний підхід дає

© Ляшко Максим, 2025

змогу описати авторство не лише як культурно-історичний феномен, а як спосіб людського буття, іншими словами, як спосіб виявлення свідомості у світі через творення смислів. Цей підхід, сукупно з рештою, дозволяє побачити в акті письма вияв екзистенційної свободи в добу ШІ, та зрозуміти. Поєднання цих методів забезпечує багатовимірне осмислення проблеми від історії ідей до сучасних технологічних реалій, що дозволяє не лише реконструювати розвиток поняття авторства, але й актуалізувати його в контексті цифрової культури.

Результати

Поняття авторства постає одним із фундаментальних понять не лише в сучасній культурі, але й у сучасній філософії, оскільки воно пов'язане з індивідуальною творчістю людини та з проблемою віднайдення смислу. Ці питання прямо пов'язані з проблемами людської самості, іншими словами, з тим, що робить нас людьми. Зокрема, з прадавніх часів людина набула унікальної здібності до творчості, яка виявлялася у всіх сферах людського буття, від побутових проблем до творчості. Згадується одна легендарна подія в історії мистецтва, коли П. Пікассо буцімто у 1940 р. відвідав печеру Ласко на півдні Франції, і там він нібито сказав: "З часів Ласко ми нічого не винайшли". Але, як і в багатьох подібних історіях, у ній є більше, ніж просто зерно правди. Ось як про цю історію пише автор книги "Доісторичне наскальне мистецтво" ("Prehistoric Rock Art") Пол Г. Бан (Paul G. Bahn): "Історія, яку протягом багатьох років безкінечно повторюють письменники, журналісти та печерні гіді – і яка досі часто зустрічається в популярних книгах і статтях – полягає в тому, що Пікассо нібито робив різні зауваження щодо печерного мистецтва. У багатьох версіях кажуть, що він зробив заяву, виходячи з прикрашеної печери, зазвичай Альтаміри або Ласко. Різні заяви такі: 1) Ми нічого не винайшли. 2) Ніхто з нас не може так малювати. 3) Вони зробили те, що я намагався зробити. 4) Це те, що я завжди хотів робити. 5) З того часу нічого кращого не було зроблено... Проблема з численними опублікованими викладами таких історій полягає в тому, що жодного джерела інформації ніколи не наводиться. Це саме по собі дуже підозріло, і справді, провівши дослідження на цю тему, я не знайшов жодних доказів того, що Пікассо коли-небудь відвідував якусь прикрашену печеру" (Bahn, 2010, pp. 8–9). Ця легендарна історія символізує континуальність людської творчості, що навіть у первісні часи, з появою людського інтелекту, були митці, і їх авторству належали унікальні витвори.

В античній традиції авторство не мало того значення, якого йому надає модерна епоха. У ці часи твір розглядався радше як вияв космічного порядку, тоді як митець вважався посередником між божественним і людським. У своєму діалозі "Іон" Платон порушує питання природі поетичного натхнення, знання та мистецтва. У своїй розмові з рапсодом на ім'я Іон Сократ, будучи філософським персонажем Платона, запитує, завдяки чому Іон так добре розуміє Гомера, чи через знання, тобто мистецьку науку, чи через натхнення? "Подібно й Муза сама робить натхненними одних, а від них тягнеться ланцюг інших захоплених. Адже всі добрі епічні поети складають свої прекрасні поеми не завдяки вмілості, а будучи натхненними й одержимими" (Платон, 2008, с. 73–74). Сократ доводить, що Іон не має справжнього знання про те, що він каже, оскільки той не здатен так само тлумачити інших поетів, окрім Гомера, про якого йшлося. Якби мистецтво рапсода було знанням, то він міг би пояснити будь-якого поета, тож

його здатність не є результатом навчання, однак є божественним натхненням. Далі Платон уточнює, що кожен поет має свою сферу натхнення залежно від того, яка Муза його веде: "Оскільки поети творять і говорять багато прекрасного про різні речі, як ось ти про Гомера, не завдяки вмілості, а з Божої ласки, то кожний може добре творити тільки те, до чого спонукає його Муза: хто – дифірамби, інший – енкомії, ще інший – гіпорхеми, цей – епічні поеми, той – ямби, а в усьому іншому кожний із них нічого не вартий" (Платон, 2008, с. 74). Платон через уста Сократа показує, що поет не є розумним майстром, який усвідомлює, що робить, але він є знаряддям божественної сили, через яке Бог промовляє до людей: "Ось тут-то, по-моєму, Бог найпереконливіше показав нам, аби ми не сумнівалися, то не людські ці прекрасні творіння і не людям вони належать, а божественні й належать богам, а поети – не що інше, як тлумачі богів, одержимі тим богом, якому хто підвладний" (Платон, 2008, с. 74–75).

Лише в добу Відродження і раннього модерну формується нове розуміння автора як автономного суб'єкта, який творить світ за образом власного духу. Філософія доби Модерну робить автором центральною постаттю як культурного, так і епістемологічного простору. Починаючи від раціоналізму Р. Декарта, трансценденталізму І. Канта, суб'єктивного ідеалізму Й. Фіхте, поступово формується своєрідне уявлення про творчість, як про особливий акт розуму. І якщо розум, на противагу тілесному, належить до сфери свободи, то це і є джерело волі та новизни для митця. Таким чином, авторство необхідно пов'язано з ідейному плані з творчістю, і для розкриття цього феномену необхідно звернутися і до сутнісних вимірів аспектів творчості. Наприклад, вдало охарактеризувала феномен творчості у статті "Філософський (теоретичний) аспект творчості" дослідниця К. Якуніна, яка стверджує: "Під творчістю переважно розуміють діяльність, результатом якої є створення індивідуально нового, неповторного, оригінального. Сама природа творчості нерозривно пов'язана з поглядом на проблему нового. Одностороння констатація цього моменту викликає сумнів щодо самого факту народження нового, оскільки нове вже існує у старому. Водночас нове тому і є новим, що воно відсутнє у старому. Але ж тоді нове, виходить, не має ніякого зв'язку зі старим, воно позбавлене спадковості, а отже, є випадковим" (Якуніна, 2023, с. 44). У своєму дослідженні авторка пропонує власне теоретизування феномену творчості, її цікавить передусім філософський, соціальний, естетичний та психологічний виміри, які сукупно розкривають комплексну картину цього феномену. На її думку, творчість як гносеологічна чи аксіологічна проблема досліджується великою кількістю вчених та науковців у різних сферах, утім, її онтологічний вимір зостається привілеєм психологічних досліджень, що призводить до того, що частіше оминають увагою такі виміри, як, наприклад, соціальний вимір, де робиться акцент на значенні творчості як для особистості, так і для людства загалом. Інший вітчизняний дослідник В. Лимар у статті "Творчість як практичний прояв свободи (історико-теоретичний контекст)" досліджує філософське осмислення феномену творчості і намагається дати відповідь на питання, у чому полягає природа творчого акту, звідки бере початок творча сила людини і, зрештою, яка її мета. У тексті статті дослідник теж звертається до історичного контексту проблематики, він розглядає основні концепції творчості у філософській традиції від антич-

ності до сучасності, акцентуючи увагу на філософському спадку Платона, Арістотеля, А. Камю, А. Берґсона та інших. Як стверджує В. Лимар: "Як і щодо багатьох інших філософських понять, перші серйозні міркування про творчість треба шукати у трактатах Платона та Арістотеля. Точніше, у цьому випадку, у принагідній полеміці Арістотеля щодо поглядів свого вчителя" (Лимар, 2021, с. 11). Продовжуючи думку, автор стверджує, що Платон вважав, що творчість має божественне джерело, і людина творить лише у стані натхнення, коли Бог говорить через неї, утім, Арістотель, навпаки, трактував творчість як результат інтелектуальних і практичних зусиль людини (Арістотель, 2018). Що стосується сучасних філософів, то їхні погляди на природу авторства та творчості суттєво різняться, і за відсутності єдиної панівної думки саме поліфонічність ідеї відіграє сутнісну рису цих феноменів. Наприклад, французький екзистенціаліст А. Камю бачить творчість як вияв абсурду і свободи, акт без зовнішньої мети: "І справді, бунт переконує її все гучніш і гучніш, що до вчинку необхідно вдаватися не задля того, щоб колись сягнути буття, яке в очах усього світу зводиться до покори, а задля того непевного буття, яке виявляється в бунтівному поступі. Це правило не є ні формальним, ні залежним від історії, що ми й спробуємо довести, розглядаючи його в чистому вигляді, тобто в мистецтві. А тим часом завважимо, що до формул метафізичного заколоту "Я бунтую, отже, ми існуємо", "Я бунтую, отже, ми самотні" заколот, який став на герць з історією, додає, що замість убивати і помирати задля творення буття, яким ми не є, ми маємо жити і відбувати життя задля творення того, чим ми є" (Камю, 1997, с. 392).

У XIX–XX століттях цей образ зазнає радикальної критики, наприклад, Р. Барт у відомому есеї "Смерть автора" деконструє поняття авторської суб'єктивності, показуючи, що смисл народжується не у свідомості творця, а у взаємодії тексту і читача. Автор стверджує, що значення твору мистецтва визначається не авторським наміром, а читачем, проголошуючи новий погляд на цю проблематику: "Можливо, так було завжди: щойно факт переповідається з нетранзитивною метою, а не для прямого впливу на реальність, тобто зрештою поза будь-якою функцією, окрім самого використання символу, відбувається цей розрив, голос втрачає своє походження, автор вступає у власну смерть, починається письмо" (Barthes, 1968, р. 12). Цей есей уперше було опубліковано англійською мовою у журналі *Аспен* (Aspen) у 1967 році в № 5-6. У цьому дослідженні цитата подана з франкомовної версії есею з журналу "Manteia", де він вийшов друком у 1968 році в № 5.

На самому початку філософ аналізує фрагмент із повісті О. де Бальзака "Сарразин" (Balzac, 1995), де описано кастрата, переодягненого в жінку, і ставить запитання про авторство слів. Це герой чи сам Бальзак? Бальзак-письменник із певними філософськими переконаннями, чи, можливо, вселенський розум? Зрештою, Р. Барт стверджує, що на ці запитання неможливо дати відповідь. У момент письма автор зникає як особистість, а отже, текст уже не належить йому. Письмо постає процесом, у якому руйнується будь-який голос чи початок, тобто індивідуальна свідомість, із якої нібито виходять слова. Іншими словами, Р. Барт показує, що в літературному тексті немає справжнього мовця, бо кожна фраза не є висловленням автора, це лише гра мови. І саме тому текст живе самостійно, без опори на наміри чи біографію письменника. Можна

сказати, що це є центральною тезою його есею, що сенс тексту створюється не автором, а читачем, який інтерпретує слова у власному контексті.

Концепція Р. Барта про "смерть автора" та інтертекстуальність радикально змінює традиційне розуміння творчості та мистецтва, а також тексту й авторства. На думку філософа, твір не є прямим вираженням внутрішнього світу автора, насправді мова і культура самі продукують смисли, а автор лише фіксує їх. Він стає "писцем", а не творцем у метафізичному сенсі. Іншими словами, жодне слово не належить автору, адже кожен текст складається з фрагментів інших текстів, тобто з цитат, формул, культурних кодів тощо. Це поняття інтертекстуальності означає, що будь-який твір є частиною ширшої мережі смислів. У статті "Текстуальний аналіз оповідання Едгара По" ("Analyse textuelle d'un conte d'Edgar Poe") Р. Барт стверджує про нове розуміння тексту не як стабільної, завершеної структури, а як живого процесу смислотворення, який постійно відбувається у взаємодії з читачем. Він заперечує ідею, що текст має фіксовану структуру чи остаточне значення, яке можна описати або визначити раз і назавжди. Як наголошує філософ, аналіз тексту має показувати його рухливість, відкритість, багатозначність тощо, а кожен читач творить нову конфігурацію смислів, і цей процес ніколи не завершується: "Текстовий аналіз не намагається описати структуру твору. Він не прагне зафіксувати структуру, а радше створити рухому структуру тексту (структурацію, яка переміщується від читача до читача протягом усієї історії). Він прагне залишатися в межах означувального обсягу твору, в межах його означення. Текстовий аналіз прагне не знати, що визначає текст (що об'єднує його як кінцевий член причинності), а радше, як він розпадається та розсіюється..." (Barthes, 1977, р. 2). Тому, як стверджує Р. Барт, текст є нескінченним полем інтерпретації, а не замкнутим об'єктом. Текст розпадається і розсіюється, утворюючи безмежну гру значень, і вже немає остаточного автора чи правильного тлумачення: "...текст відкритий до нескінченності: жоден читач, жоден суб'єкт, жодне систематичне дослідження не може зупинити текст..." (Barthes, 1977, р. 2).

Відомий французький філософ та культуролог М. Фуко започаткував новий тип філософування своєю книгою "Слова і речі" (Foucault, 1966), у якій він запропонував новий аналіз історії науки. Як і Р. Барт, М. Фуко намагався виступати проти концепції знаків. Він прагнув дійти до фундаментальних кодів культури, які керують понятійними схемами та самою мовою. У "Що таке автор?" М. Фуко інтерпретує власне автора як функцію дискурсу, як соціальну позицію, а не окрему індивідуальну сутність. Ці підходи показують, що увага зміщується від уявлення про творчість як особистий дар до розуміння умов, у яких народжуються культурні смисли. Отже, авторство розглядається не як щось природне і незмінне, а як історична форма духовної діяльності, що виражає ставлення людини до світу, мови та самої себе. Як пише М. Фуко: "Спосіб розуміння поняття "автор" встановлює упривілейований момент індивідуалізації в історії ідей, знання, літератури, філософії та науки. Навіть сьогодні, коли відновлюємо історію концепцій літературного жанру чи філософських шкіл, ці категорії видаються слабкими і вторинними порівняно зі стійкою фундаментальною одиницею автора. Я не вдаватимусь тут до соціоісторичного аналізу постаті автора, бо ліпше було б дослідити, як автор індивідуалізується у культурі на зразок нашої, який

статус йому надано і в який момент виникає питання про автентичність і спроможність? У яку систему вартостей втягується автор, і з якого часу ми починаємо докладно розповідати саме про життя авторів, а не героїв? Як виникає ця фундаментальна категорія теорії "людина-і-її-твір"? Саме з цього моменту я хотів би повести окрему розмову про зв'язок між текстом і автором, а також про спосіб, яким текст показує цій "фігурі", що принаймні у своїй появі міститься поза нею і навіть передує їй" (Зубрицька, 1996, с. 444).

Беручи до уваги життя авторів, як зазначено в цитаті М. Фуко, варто звернути увагу також і на інший важливий аспект цього дискурсу, а саме на феномен життя. Оскільки текст, з одного боку, нівелює роль автора, з іншого боку, він пов'язаний із самою структурою буття та життям. На думку українського філософа В. І. Менжуліна, теза про "смерть автора" не заперечує важливості особливого виду тексту, а саме біографії, вона застерігає дослідника від спрощеного, психологізованого чи міфологізованого трактування особистості автора. У своїй статті "Структуралізм, "смерть автора" і біографізм") дослідник показує, що навіть структуралісти, які прагнули усунути суб'єктивний вимір аналізу тексту, не змогли уникнути уваги до власних постатей. Якраз М. Фуко і є прикладом цього феномену, оскільки цей мислитель намагався викреслити "автора" з дискурсу, він сам, у свою чергу, став об'єктом постійного біографічного інтересу. Парадокс філософських біографій як особливого різновиду тексту полягає у тому, що спроба вийти за межі власної суб'єктивності лише підсилює цікавість до неї, і саме тому біографічний вимір не можна усунути з історико-філософського дослідження. Цей дискурс потрібно осмислювати як частину самого філософського процесу: "Дійсно, якщо авторство того чи іншого твору більше не має значення, яким після цього буде зміст біографії філософа, чи буде взагалі в ній хоча б якийсь сенс, окрім анекдотичного?" (Менжулін, 2010, с. 13).

У 20-х роках XXI ст. відбувається справжній бум розвитку сфери штучного інтелекту, його можливостей та сфер застосування, тож виникають логічні питання, які постають разом із новими досягненнями. Окремо варто згадати питання, які мають філософський характер, а саме, чи є ШІ автором власних творів, чи то текст, зображення чи відео, чи здатен ШІ до творчості, чи є в його роботі елемент осяяння, новизни чи натхнення, чи є ШІ своєрідною формою життя, яка змінить наші уявлення про цей феномен. І якщо ШІ може вважатися автором власних генерацій, то як це співвідноситься з традицією розуміння ролі автора, чи його "смертю"? Системи ШІ, які створюють новий контент, діють подібно до інтертекстуального письма, наприклад, вони комбінують і переосмислюють уже наявні дані, не створюючи абсолютно нового. Таким чином, у цифрову епоху концепція "смерті автора" Р. Барта набуває нового значення, бо якщо сама мережа даних стає автором, то смисл формується колективно, у взаємодії алгоритмів, текстів і читачів. У своїй статті "Технологічна семантика та технологічна практика: уроки загадкового епізоду в дослідженнях технологій XX століття" ("Technological Semantics and Technological Practice: Lessons from an Enigmatic Episode in Twentieth-Century Technology Studies") дослідник Кельвін В. Віллоубі (Kelvin W. Willoughby) аналізує мову та значення технологій, а саме – як неточності в термінології впливають на розвиток та сприйняття технологічних ідей. Він вважає, що непослі-

довне і нечітке використання понять у дискурсі високих технологій та штучного інтелекту призвело до плутанини між прихильниками та критиками. Як зазначає К. В. Віллоубі: "Технології стали лейтмотивом сучасного світу та стрижнем міжнародної економіки. Бізнес, уряди, громадські організації та окремі особи, здавалося б, скрізь розглядають технології як ключ до досягнення своїх цілей. На противагу цьому є ті, хто неохоче захоплюється технологіями та вказує на технологічні причини людських та екологічних проблем. Однак навіть ці невірні, здається, не можуть уникнути втягування в нову полеміку технологій та втекти з технологічного середовища, проти якого вони протестують. Коротше кажучи, протягом двадцятого століття технології стали повсюдними. Повсюдність технологій має щонайменше два важливі виміри: зростання самих технологій як частини суспільства та зростання людської стурбованості щодо технологій" (Willoughby, 2004, p. 12). У висновку автор стверджує, що погана "технологічна семантика" – це неточність термінів і неузгодженість значень, вона може перешкоджати ефективній технологічній практиці. Наприклад, ШІ не є еквівалентом людському інтелекту, а авторство ШІ не корелюється з авторством людини. Філософські міркування про природу автора чи про його ефемерність лише набувають більшої актуальності у зв'язку із зростанням популярності генеративних функцій ШІ, які доповнюють собою тріаду автор – текст – читач, втілюючи на практиці ідею інтертекстуальності.

Дискусія і висновки

Як висновок було продемонстровано, що проблема авторства виходить далеко за межі літературознавчого чи естетичного питання. Ця проблема постає як ключова філософська категорія, що пов'язана з питаннями свободи, творчості, питаннями творення смислів та ідей. Від античної традиції Платона й Арістотеля до модерних і постструктуралістських концепцій Р. Барта й М. Фуко простежується поступовий перехід від розуміння автора як обраного натхненням суб'єкта до ідеї розчинення суб'єктивності в мові та тексті. Для відповіді на ці питання було задіяно історію та методологічні основи філософії авторства. Щодо першого аспекту, то необхідно зазначити, що класичні концепції Платона й Арістотеля, у яких творчість постає або як акт божественного натхнення, або як реалізація майстерності, заклали два полюси в розумінні людського творення. У XX столітті ці моделі було радикальним чином переосмислено в межах структуралізму, а згодом і постструктуралізму. Наприклад, Р. Барт у тезі про "смерть автора" відмовляється від традиційного розуміння відношення автор – текст, стверджуючи, що текст є інтертекстом, тобто полем взаємодії численних культурних кодів. Мішель Фуко, у свою чергу, пропонує розглядати автора не як особу, а як функцію дискурсу, що забезпечує зв'язність знання в культурі. Таким чином, на сьогодні концепція "смерті автора" Р. Барта набуває нового філософського значення, адже, якщо ШІ стає автором, то смисл формується у взаємодії алгоритмів, авторів, текстів і читачів.

Сучасна цифрова епоха надає цим концепціям нового змісту. Алгоритми штучного інтелекту діють подібно до інтертекстуальних механізмів, створюючи тексти та зображення шляхом комбінування наявних даних. Таким чином, штучний інтелект не лише технічно наслідує людську творчість, але й метафізично реалізує ті принципи, які постструктуралісти описували, як "розсіювання автора" в мережі значень.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Арістотель. (2018). *Поетика*. Фоліо
- Зубрицька, М. (Ред.). (1996). *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Літопис.
- Камю, А. (1997). *Вибрані твори* (Т. 3, О. Жупанський, Упоряд.). Фоліо. https://chtyvo.org.ua/authors/Kamiu_Alber/Vybrani_tvory_Tom_3/
- Лимар, В. (2021). Творчість як практичний прояв свободи (історико-теоретичний контекст). *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*, 8, 10–17. <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2021.8.10-17>
- Менжулін, В. І. (2010). Структуралізм, "смерть автора" і біографізм. *МАГІСТЕРІУМ. Історико-філософські студії*, 39, 12–19.
- Платон. (2008). *Діалоги*. Фоліо.
- Якуніна, К. (2023). Філософський (теоретичний) аспект творчості. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філософія"*, 24, 43–47. <https://doi.org/10.25264/2312-7112-2023-24-43-47>
- Bahn, P. G. (2010). *Prehistoric rock art: Polemics and progress*. Cambridge University Press.
- Balzac, H. de. (1995). *Sarrasine. Gambara. Massimilla Doni*. Gallimard.
- Barthes, R. (1968). La mort de l'auteur. *Manteia*, 5–6, 12–17.
- Barthes, R. (1977). Textual analysis of a tale by Edgar Poe. *Poe Studies*, 10(1), 1–12.
- Foucault, M. (1966). *Les Mots et les Choses*. Gallimard.
- Willoughby, K. W. (2004). Technological semantics and technological practice: Lessons from an enigmatic episode in twentieth-century technology studies. *Knowledge, Technology & Policy*, 17(3), 11–43. <https://doi.org/10.1007/s12130-004-1002-7>

Maksym LIASHKO, PhD Student
 ORCID ID: 0009-0007-0367-8457
 e-mail: makslas2@gmail.com
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

References

- Aristotle. (2018). *Poetics*. Folio [in Ukrainian].
- Bahn, P. G. (2010). *Prehistoric rock art: Polemics and progress*. Cambridge University Press.
- Balzac, H. de. (1995). *Sarrasine. Gambara. Massimilla Doni*. Gallimard.
- Barthes, R. (1968). La mort de l'auteur. *Manteia*, 5–6, 12–17.
- Barthes, R. (1977). Textual analysis of a tale by Edgar Poe. *Poe Studies*, 10(1), 1–12.
- Camus, A. (1997). *Selected works* (Vol. 3, O. Zhupanskyi, Ed.). Folio [in Ukrainian]. https://chtyvo.org.ua/authors/Kamiu_Alber/Vybrani_tvory_Tom_3/
- Foucault, M. (1966). *Les Mots et les Choses*. Gallimard.
- Lymar, V. (2021). Creativity as a practical manifestation of freedom (Historical and Theoretical Context). *National University of Kyiv-Mohyla Academy. Research Papers in Philosophy and Religious Studies*, 8, 10–17 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2021.8.10-17>
- Menzhulin, V. I. (2010). Structuralism, "the death of the author" and biographism. *MAGISTERIUM. Historical and Philosophical Studies*, 39, 12–19 [in Ukrainian].
- Plato. (2008). *Dialogues*. Folio [in Ukrainian].
- Willoughby, K. W. (2004). Technological semantics and technological practice: Lessons from an enigmatic episode in twentieth-century technology studies. *Knowledge, Technology & Policy*, 17(3), 11–43. <https://doi.org/10.1007/s12130-004-1002-7>
- Yakunina, K. (2023). Philosophical (theoretical) aspect of creativity. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, Philosophy Series*, 24, 43–47 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.25264/2312-7112-2023-24-43-47>
- Zubrytska, M. (Ed.). (1996). *Anthology of the world literary-critical thought of the 20th century*. Lytopys [in Ukrainian].

Отримано редакцію журналу / Received: 21.10.25
 Прорецензовано / Revised: 18.12.25
 Схвалено до друку / Accepted: 22.12.25

PHILOSOPHY OF AUTHORSHIP IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: FROM THE "DEATH OF THE AUTHOR" TO INTERTEXTUAL CREATIVITY

Background. The article examines the problem of authorship in the context of the development of modern philosophical concepts and challenges associated with the phenomenon of artificial intelligence. The classical ideas about the author, laid down in the ancient tradition (Plato, Aristotle), are compared with modern concepts (R. Barthes, M. Foucault), which have questioned the idea of an individual creator. The relevance of the topic is due to radical changes in the field of cultural production, where generative AI systems create texts, images and ideas, which forces us to rethink the very concepts of creativity, originality and intertextuality. The aim of the study is to analyze the transformation of the philosophy of authorship – from the mythological ideal of inspiration to digital intertextuality – and to determine its ontological content in the era of AI.

Methods. The study is based on historical-philosophical, hermeneutic and comparative methods. Historical-philosophical analysis allows us to reconstruct the evolution of the concept of authorship in different eras. The hermeneutic approach is used to interpret the texts of Plato, R. Barthes, M. Foucault and modern foreign and domestic philosophers, and the comparative method is used to compare classical and poststructuralist concepts with the phenomenon of digital creativity.

Results. It is demonstrated that in the times of antiquity, Plato, the author acts as a mediator between the divine and the human, while in the modern era, he is an autonomous creator. In the 20th century (R. Barthes, M. Foucault), the author becomes a function of discourse, which is why, according to poststructuralism, the text lives outside the author, and meaning is formed in the act of reading. In the 21st century, this idea finds new confirmation in the technological sphere, namely in AI algorithms that create content based on existing data, thereby embodying the idea of intertextuality in practice. The concept of "death of the author" acquires a new meaning, a new dimension of "network authorship", which changes the idea of creating meanings, where the author is already a collective, and the creative process is distributed between man and technology.

Conclusions. In the philosophical sense, authorship appears as a historical form of spiritual activity, it is by no means an immutable property of the individual himself. It evolves along with the development of technology and art. Today, in the era of the spread and active development of artificial intelligence systems, the concept of "author" is significantly expanded and includes both inspiration and algorithmic replication of cultural codes. Addressing the methodological foundations of the philosophy of authorship allows us to more deeply understand not only the boundaries of creativity, but also a new ontology of the text, in which human and machine experiences interact in the creation of meaning.

Keywords: history of philosophy, artificial intelligence, authorship, creativity, text, "death of the author," intertextuality.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.